

Avdelningen för kunskapsstyrning för
socialtjänsten
Linda Vikman
linda.vikman@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Socialstyrelsens yttrande över betänkande av utredningen om en översyn av socionomexamen - En socionomutbildning i tiden (SOU 2025:27)

Utbildningsdepartementets dnr. U2025/00722

Socialstyrelsens yttrande utgår från myndighetens verksamhetsområde.

Sammanfattning och övergripande kommentarer

Utredningen om en översyn av socionomexamen uppmärksammar flera viktiga frågor om socionomutbildningen. Dock lämnas förslag som väcker frågor om utbildningens bredd i förhållande till specialiserad kunskap som utredningen inte besvarar. I vissa delar förstärks den nuvarande utbildningens generella karaktär, t.ex. genom krav på kunskap om olika gruppers livsbetingelser. Samtidigt föreslår utredningen en ny sorts specialisering inom den generella ramen vad gäller normbrytande beteende och brottslighet bland barn och unga. Hur detta ska lösas utan att delar av det nuvarande innehållet i socionomutbildningen ska utgå beskrivs inte tillräckligt i betänkandet. Inte heller gör utredningen någon bedömning av hur stor andel av de som examineras från socionomutbildningen som kan väntas arbeta med de uppgifter som den nya och indirekta specialiseringen avser.

Socialstyrelsen har tidigare beskrivit att kärnan i det sociala arbetet är möten för positiva och varaktiga förändringar. Det gäller också i komplexa situationer där förhållandena kan vara osäkra och där det kanske inte går att få samtycke till insatser.¹ I förhållande till det kan Socialstyrelsen konstatera att det av utredningen inte framgår hur socionomers förmåga att möta människor med olika behov och i olika situationer kan utvecklas. Socialstyrelsen saknar förslag från utredningen om hur socionomutbildningen kan stärka dessa förmågor. Utredningen beskriver inte heller behovet av kunskaper avseende risk- och skyddsfaktorer, tidiga insatser eller uppsökande och motiverande arbete vilket lagrådsremissen rörande ny socialtjänstlag lyfter som angelägna fokus för socialtjänsten.

Socialstyrelsen anser att flera av de förslag som lämnas i utredningen inte är tillräckligt utredda. Det är därför svårt att förstå hur utredningen har kommit fram till just de förslag som presenteras och varför de är att föredra

¹ Socialstyrelsen. *Placerade barn och unga – handbok för socialtjänsten*. 2023.

före andra förändringar för att uppnå de önskade resultaten. Socialstyrelsen bedömer också att utredningen inte tillräckligt tydligt analyserat och beskrivit eventuella konsekvenser av förslagen. Det gäller bland annat konsekvenserna av nya krav på kunskap om brottsförebyggande arbete bland barn och unga och ett kraftigt utökat inslag av juridik i utbildningen, särskilt straffrätt. Utredningen konstaterar enbart att förslagen innebär en varierande grad av förändring bland dagens socionomutbildningar, men inte vilka delar av utbildningen som bör eller förväntas utgå eller minska i omfattning och vad det betyder för de examinerade socionomernas förutsättningar att arbeta inom olika yrkesområden.

I betänkandet saknas en barnrättslig konsekvensanalys av förslagen.

Socialstyrelsen anser mot bakgrund av vad som lyfts ovan att det i det vidare arbetet är nödvändigt att komplettera vissa av utredningens förslag och att ytterligare analysera eventuella konsekvenser av förslagen.

Kapitel 6. Utredningens förslag och överväganden samt konsekvenser av utredningens förslag

6.1 Aktuella samhällsutmaningar

6.1.1 Utredningens förslag

– visa kunskap om aktuella samhällsutmaningar inom området

Socialstyrelsen avstyrker förslaget.

Socialstyrelsen ser positivt på att socionomutbildningen knyts till aktuella frågor, men utredningen klargör inte vad det föreslagna målet innebär. Det framgår inte av förslaget hur omfattande en samhällsutmaning ska vara för att utgöra ett inslag i socionomutbildningen utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet eller vad det innebär att en samhällsutmaning är aktuell.

Socialstyrelsen anser att det finns en risk att förslaget kommer att innebära att viktig tid för undervisning inom socionomprogrammet avsetts för starkt tidsbundna företeelser som forskningen ännu inte hunnit ge tillförlitlig kunskap om.

En annan risk är att de samhällsutmaningar som uppmärksammas under ett år inte är lika aktuella nästa år och att den kunskap studenterna får med sig inte kommer att vara användbar på lång sikt, möjligen inte ens på kortare sikt. Många samhällsutmaningar består över längre tid, som exempelvis våld, ekonomisk utsatthet, skadligt bruk och beroende och psykisk ohälsa. Dessa är i hög utsträckning att betrakta som ständigt aktuella. Myndigheten saknar ett förtydligande om dessa samhällsomdaningar omfattas av skrivningen eller inte.

– visa kunskap om områdets vetenskapliga grund samt kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, *samt kunskap om sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och sambandets betydelse för yrkesutövningen*

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget.

Socialstyrelsen saknar dock en förklaring till att formuleringen i det nuvarande målet ändras, från ”visa kunskap om och förståelse för” till enbart ”visa kunskap om”. Samtidigt föreslås det nya målet om social utsatthet, normbrytande beteende och ungdomskriminalitet handla om att ”visa kunskap och förståelse” (se nedan). Socialstyrelsen kan inte hitta något resonemang som förklarar varför ordet förståelse tagits bort i ett mål men lagts till i ett annat.

– visa kunskap om barns behov och sådana samhälls- och familjeförhållanden som påverkar *barns, ungas, kvinnors, mäns, och äldres livsbetingelser, samt kunskap om hur funktionsnedsättningar påverkar människors livsbetingelser*

Socialstyrelsen avstyrker förslaget.

Socialstyrelsen avstyrker förslaget i dess nuvarande utformning, men är positiv till syftet att bredda det nuvarande målet. Som utredningen konstaterar finns det skäl att stärka omsorgsperspektivet samt att betona vikten av kunskap om personer med funktionsnedsättning i alla åldrar samt om äldre personers livsbetingelser. Utredningen lyfter risken med att nämna specifika grupper eftersom det riskerar att osynliggöra de grupper som inte nämns.

Barn, unga och äldre nämns som särskilda grupper och skiljs från män och kvinnor som pekats ut mer generellt. Eftersom flickor och pojkar inte nämns omfattas ”barn” inte av samma genusperspektiv som vuxna (där kvinnor och män nämns). Om unga och äldre omfattas av uppdelningen mellan kvinnor och män framgår inte men formuleringen kan tolkas som att samma könsneutralitet gäller för de grupperna som för barn. Uppdelningen på kvinnor och män innebär samtidigt att målet utesluter ickebinära personer. Socialstyrelsen anser att det krävs ytterligare beredning av hur ett nytt mål ska formuleras utifrån vilka kompetenser det ska omfatta.

– *visa kunskap om och förståelse för hur social utsatthet, normbrytande beteende och ungdomskriminalitet kan förebyggas och hur återfall i brott kan motverkas*

Socialstyrelsen avstyrker förslaget.

Socialstyrelsen avstyrker förslaget i dess nuvarande utformning eftersom målet avser en typ av kunskap som enbart en mindre del av alla studenter på socionomutbildningen förväntas behöva och kunna använda.

Myndigheten delar utredningens uppfattning att socionomer bör få mer utbildning om hur normbrytande beteende och ungdomskriminalitet kan förebyggas, men ifrågasätter om det bör ske med ett examensmål inom ramen för nuvarande socionomutbildning i stället för genom påbyggnadsutbildning eller specialisering.

Av konsekvensanalysen framgår inte vad det föreslagna målet skulle innebära i form av undanträngningar av annan relevant kunskap inom socionomutbildningen.

– visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, *samt om hedersrelaterat våld och förtryck*.

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget.

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget med följande kommentar; det finns andra begrepp som inkluderar hedersrelaterat våld och förtryck och som med fördel kan användas istället, exempelvis negativ social kontroll vilket är det uttryck som föreslås i *Att omhänderta barn och unga* och som innefattar hedersrelaterat våld och förtryck (se SOU 2025:38, s. 267).

6.3 Utbildningen i juridik

Avsnitt 6.3.1 Utredningens förslag

För socionomexamen ska studenten

- inom ramen för kursfordringarna, ha fullgjort utbildning i juridik om minst 30 högskolepoäng.

Socialstyrelsen avstyrker förslaget.

Socialstyrelsen avstyrker förslaget i dess nuvarande utformning, men är positiv till inriktningen. Socialstyrelsen önskar ett bättre underlag och en mer fördjupad konsekvensanalys än vad som finns i betänkandet.

Kunskap i juridik är centralt för socionomer men det framgår inte av betänkandet varför nivån om minst 30 högskolepoäng är önskvärd och vilka delar av juridiken som bör ingå i dessa högskolepoäng.

Inte heller beskriver utredningen vilka delar av den nuvarande socionomutbildningen som bör eller förväntas utgå om andelen juridik ska utökas så kraftigt.

7.1 Förslag till regeringen: Utredning om förlängd socionomutbildning med examen på avancerad nivå

Avsnitt 7.1

Förslag till regeringen om utredning:

Vi föreslår att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att utreda behovet av en förlängd socionomutbildning med examen på avancerad nivå.

Socialstyrelsen är positiv till förslaget om en utredning om förlängd socionomutbildning på avancerad nivå. Utredningen om en översyn av socionomexamen lyfter flera frågor som bör utredas vidare inom ramen för ett uppdrag som även omfattar ett förslag på förlängning av socionomutbildningen. En sådan utredning kan också göra de analyser, fördjupningar och kompletteringar som behövs för att förslagen i SOU 2025:27 ska kunna ligga till grund för förändrade bestämmelser.

Beslut om detta yttrande har fattats av tillförordnade myndighetschefen Pär Ödman. I den slutliga handläggningen har avdelningschef Sabina Orstam samt enhetschefen Christine Tell deltagit. Utredaren Linda Vikman har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Pär Ödman

Linda Vikman